

אחדשה"ט באה"ר, מ"ש כשם ס' ילקוט הדרוש ס"פ נח (אות כה) בזה"ל בפסוק וימת הרן על פני תרח אביו וגו', אי' בזוהר ר"פ לך וז"ל עד ההוא יומא לא הוה בר נש דמית בחיי אביו בר דא וכו' ע"ש. והנה המאמר הזה בלתי מובן, כי הרי הבל מת בחיי אדם אביו. וכן חנוך נלקח בחיי אביו ירד, וכן למך מת ה' שנים קודם שמת מתושלח אביו. אמנם אם בכל אלה יש לתרץ שכוונת הזוה"ק הוא על אחר המבול שנעשה עולם חדש, אבל גם מהעשרה דורות מנח עד אברהם כד נחית לחושבנא נמצא שמתי מהם בחיי אביהם, כמ"ש ויחי שם אחרי הולידו את ארפכשד ת"ק שנה, וארפכשד לא חי כי אם תל"ח שנה. נמצא שמת ס"ב שנה קודם אביו. וכן עבר חי קצ"א שנה אחרי מות פלג בנו. וזאת תימה רבתי. אבל אחר הדיוק היטב את סכום השנים האלה, יש למצוא המרגניתא בדברי הזוה"ק, דהיינו שלפי החשבון מת הרן בחיי תרח אביו קודם מות ארפכשד בחיי שם אביו, ובמות הרן חי' ארפכשד עודנו חי וקיים. וכן פלג ונחור היו עודם בחיים היותם אז, דוק בפסוקים ותשכח. והשתא דברי הזוה"ק שרירין וקיימין. דעד ההוא יומא לא חי' בר נש דמית בחיי אביו חוץ מהרן, כי הוא חי' הראשון שמת אחר המבול בחיי תרח אביו, ודוק עכ"ד. וזכורני ששמעתי כן בשם הגר"א ז"ל, ועי' מה שכתבנו לפני רבות בשנים בס' תפארת שלמה פ' נח דאכתי הדק"ל מנחור ופלג שמתו על פני אביהם, וכבר קדמונו להרן בשנה ושנתיים וע"ש.

בברכת כט"ס,
שלמה"ק

שנהשנהשנהשנהשנה

וימת הרן על פני תרח אביו וגו' (יא כח)

ופרש"י ז"ל בחיי אביו ע"ש. והנה בזה"ק לך (עז): כתוב בזה"ל מאי איריא הכא אלא עד ההוא יומא לא הוה בר נש דמית בחיי אביו בר דא וכד אתרמי אברם לנורא אתקטיל הרן ע"ש.

ולא זכיתי להבין הא מצינו הרבה דמתו בחי' אביהם. והראשון הוא הבל (בראשית ד ח), ואחריו חנוך בחי' אביו ירד שאביו כי אחריו עוד תל"ח שנים, וכן למך מת ה' שנים לפני אביו מתושלח, וארפכשד מת ס"ב שנה לפני שם אביו, וכן פלג מת קצ"א שנה לפני אביו עבר, וכן נחור מת נ"ב שנה לפני שרוג אביו. הרי לך חמשה מן התורה שמתו בחי' אביהם, כולם לפני זמן הרן שמת פ"ה שנה לפני תרח אביו. וזה פלא. וראיתי דכבר העיר החיד"א ז"ל בנצוצי אורות על הזוה"ק שם וז"ל הקושיא מבוראת דהאיכא הבל ולמך, וזה שנים עלה בדעתי שאחר חידוש העולם במבול קאמר, ולא שוה לי. עי"ל דע"פ תרח דייק שהמיתוהו בפניו, לא כן הבל שלא חי' בפני אדה"ר, ולמך בהיות שמתושלח חי יותר מן הבל והוסיפו לו כמה שנים בה' שנים שמת למך קודם אביו לא חשו, כי שם נשבעו שניה"ם שנים רבות ומתושלח חי' לו תוספת בכל חי. ועתה ראיתי שכתבו משם הרמ"ז דמתולדות נח קאמר, והיינו ע"ד תי' א'. ולמו"ה בזה"ל ראיתי תי' ב' ושם כ' דלמך לא חי' בפני אביו, ואינו מחזור דמי יימר, ומ"ש ה' א"ם דבריו כאן לא האירו ודוק עכ"ל.

ולענ"ד לא ידעתי מה הועילו בתירוצם בדברי זה"ק מוסבין על הדורות שאחר המבול, דהא מפורש החשבון בסדר נח כאן דגם ארפכשד ופלג ונחור מתו בחי' אביהם. שוב מצאתי בשם הגר"א ז"ל בזה"ל והנה המאמר הזה הוא בלתי מובן (כוונתו לזה"ק הנ"ל) כי הרי הבל מת בחי' אדם אביו

וכן חנוך לוקח בחי' אביו ירד וכן למך מת ה' שנים קודם שמת מתושלח אביו. אמנם אם בכל אלה י"ל שכוונת הזוה"ק הוא על אחר המבול שנעשה עולם חדש. אבל גם מהעשרה דורות מנח עד אברהם כד נחית לחושבנא נמצא שמתו מהם בחי' אביהם, כמ"ש ויחי שם אחרי הולידו את ארפכשד ת"ק שנה, וארפכשד לא חי כ"א תל"ח שנה. נמצא שמת ס"ב שנה קודם אביו, וכן עבר חי קצ"א שנה אחרי מות פלג בנו. וכן שרוג חי פ"ב (נ"ב דזו ט"ס וצ"ל נ"ב) שנה אחרי מות נחור בנו, וזאת תימה רבתי. אבל אחר הדיוק היטב את סכום השנים האלה יש למצוא המרגניתא בדברי הזוה"ק דהיינו שלפי החשבון מת הרן בחי' תרח אביו קודם מות ארפכשד בחי' שם אביו, ובמות הרן חי' ארפכשד עודנו חי וקיים, וכן פלג ונחור היו עודם בחיים היותם אז, דוק בפסוקים ותשכח, והשתא דברי הזוה"ק שרירין וקיימין עכ"ל.

חו כפתור ופרח, אבל לקחתי עצה לדיוק בפסוקים ומצאתי דאף אמנם הרן מת צ"ח שנה לפני ארפכשד, אבל מת שנה אחת אחר נחור ושנתיים אחר פלג, והדקו"ל, והוא לך החשבון כפי דיוק פסוקי תוה"ק:

אדם הראשון נפטר בשנת 930 לבריאת העולם (ברא' ה ה)

שת נולד בשנת 130 ונפ' בשנת 1042 (ה ג, ה ח)

אנוש 235 1140 (ה ח, ה יא)

קינן 325 1235 (ה ט, ה יד)

מהללאל 395 1290 (ה יב, ה יז)

ירד 460 1422 (ה טו, ה כ)

חנוך 622 987 (ה יח, ה כג)

מתושלח 687 1656 (ה כא, ה כז)

למך 874 1651 (ה כה, ה לא)

נח 1056 2006 (ה כח, ט כט)

שם 1558 2158 (ה לב, יא י-יא, ועי' סנהדרין טז):

ארפכשד 1658 2096 (יא י, יא יב-יג)

שלח 1693 2126 (יא יב, יא יד-טו)
עבר 1723 2187 (יא יד, יא טז-יז)
פלג 1757 1996 (יא טז, יא יח-יט)
רעו 1787 2026 (יא יח, יא כ-כא)
שרוג 1819 2049 (יא כ, יא כב-כג)
נחור 1849 1997 (יא כב, יא כד-כה)
תרח 1878 2083 (יא כד, יא לב)
אברהם 1948 2123 (יא כו, כה ז)

והנה הרן נולד ב' שנים אחר אברהם (עי' סנהדרין שם) והיינו בשנת א' תתקנה (1950), ומת כשהשליחו נמרוד לתוך כבשן האש עם אברהם וכדאי' בזה"ק הנ"ל ובתיוב"ע בראשית יא כח ובכ"ר פל"ח סי' יג ע"ש. וראיתי בספר הישר כתוב דאברהם חי' בן חמשים שנה באותו פרק ע"ש, הרי נמצא דנשרף הרן בשנת א' תתקצח (1998), והכי אי' נמי בסדר הדורות ע"ש. הרי דכבר קדמו להרן פלג שמת בשנת א' תתקצו (1996) ופלג בשנת א' תתקצז (1997) ושניהם בחי' אביהם וכנ"ל והדקו"ל וצע"ג.

וכיון דכבר מנו בשם הגר"א ז"ל בתי' הנ"ל, עכצ"ל דמ"ש בספר הישר דאירע אובדא בשנת החמשים לאברהם אבינו אינו מדויק, וכמו דמצינו שכתב שם דהרן חי' בן ל"ב שנה כשנולד אברהם, ודלא כדאי' בסנהדרין שם דאברהם חי' גדול מהרן ב' שנים, ועי' שם בס' הישר דהרן חי' בן פ"ב שנה כשמת (וזה לפי חשבון דידר' הנ"ל), ולפי חשבוננו עפ"ד חז"ל חי' רק בן מ"ח שנה, ודוק. וגיסי היקר הגרנ"ב לסקין שליט"א העירני דאולי כוונת הזוה"ק היא דחי' הראשון ממי המבול דמית על פני אביו במיתה משונה, אבל לא משמע לי הכי מפשטות לישנא.

והנה מ"ש רש"י ז"ל על פני תרח אביו, בחיי אביו, מצוין שם המקור מב"ר. ואני לא מצאתי שם, וע"ש ספ"ל"ת סי' יג, אבל מצאתי במדרש תנחומא פ' אחרי סי' ז וז"ל ויכהן

אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם, א"ר יצחק בחייו. רחב"א אמר במותו, על דעתו דר' יצחק דאמר בחייו נאמר כאן על פני ונאמר להלן וימת הרן על פני תרח אביו מה פני האמור להלן בחייו אף כאן נמי פני האמור בחייו. וע"ד דר"ת דאמר במותו, נאמר כאן פני ונאמר להלן ויקם אברהם מעל פני מתו, מה פני האמור להלן במותו אף פני האמור בכאן במותו ע"ש, וכ"ה בויק"ר פ"כ סי' יא ובבמדב"ר ספ"ב ע"ש.

והנה אחר שנים רב יצא לאור ס' צפנת פענח להגאון הרוגוצובי ז"ל וראיתי בפ' תולדות עה"כ ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה (כה לב) וז"ל ר"ל כשי' רמב"ן פ' תצא דרך בזמן שהבכור חי אז אינו יכול האב להעביר בכורה ולא לאחר מיתה מהבנים שלו עכ"ל. ועיינתי ברמב"ן שם פכ"א טז וז"ל וממ"ש על פני כן השנואה הבכור יראה לי שאין המצוה הזאת והדין הזה נוהג אלא בחיי הבכור אבל אם מת הבכור בחיי אביו אע"פ שהוא יורש חלק בכורתו בקבר ומורישו מן הדין לבניו, אם רצה הזקן ואמר יירשו בני כך וכך בנכסי ובנו של בני הבכור יטול כך וכך בנכסי, דבריו קיימין כדרך שהם קיימים במקום שאין שם בכור, וכן איננו עובר בלאו הזה אם לא הכיר הבכור לאחר מותו, כי לא מצאתי על פני רק בחייו, על פני אהרן אביהם, על פני תרח, וכן כולם עכ"ל.

והנה מצאתי ברמב"ן על אתר בפ' תולדות שם כה לד עה"כ ויבז עשו את הבכרה וז"ל אבל כבר אמר הטעם שבעבורו נאות למכירה מפני שהי' הולך למות בצודו החיות וקרוב הוא שימות בחיי אביו ואין לבכורה שום מעלה רק אחרי האב ומה תועיל לי הבכורה ע"ש. וע"ע ברמב"ן עה"כ לא יהי' לך אלהים אחרים על פני (יתרו כ ג) וטעם על פני, כמו אם לא על פניך יברכך, ועתה הואיל ופנו בי ועל פניכם אם אכזב, יזהיר ל"ת לך

א"א, כי על פני הם שאני מסתכל ומביט בכל עת ובכל מקום בעושים כן, הדבר העשוי בפניו של אדם והוא עומד עליו יקרא על פניו, וכן ותעבור המנחה על פניו, וכן וימת נדב ואיכהוא ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם, שהי' אהרן אביהם רואה ועומד שם, ובדברי הימים וימת נדב ואיכהוא לפני אביהם ובנים לא היו להם. והנה אמר ל"ת לך א"א, שאני נמצא עמך תמיד ורואה אותך בסתר ובגלוי ע"ש. וכן ע"י בראב"ע שם וז"ל וטעם על פני, כמו וימת הרן על פני תרח אביו, שהי' נמצא אתו וראה מותו, וככה ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן ע"ש. וכן ע"י בראב"ע פ' נח כאן וז"ל וטעם על פני, לפני אביו, שמת ואביו רואה, וכמהוה על פני אהרן אביהם עכ"ל (בסוף פסוק כו ע"ש). וע"ע ברש"י ובראב"ע וברמב"ן פ' במדבר ג ד ודוק.

והנה האי דינא דרמב"ן ז"ל פ' תצא לא חזיתי בשום פוסק, ואף שהביאו הטור ז"ל בפ' עה"ת לא הביאו כש"ע, עד שמצאתי בקצה"ת סי' רפא סק"ד שיצא לחלוק על פסקא דתש' מהרי"ם ז"ל חח"מ סי' עא, מדברי רמב"ן הנ"ל ע"ש. וע"י בשומ"ק ח"ג סי' קכג מ"ש לה"ר לדברי רמב"ן ז"ל, וע"ע במיני תרגימא (הובא בהערות ידידי הרה"ג רח"ד שבל שליט"א ע"ד רמב"ן שם) וע"ע בכלי חמדה שם ודוק. וע"ע בריש הספר שו"מ בסוף ההקדמה שם שמביא אביו ז"ל דכבר קדמו להקצות ז"ל גם בשו"ת עבודת הגרשוני סי' סא, והוא שם הביא כבר תש' מהר"ם פדוואה סי' מד כרמב"ן ע"ש. והנה מה שכתבנו לעיל דהטור ז"ל לא הביא דברי רמב"ן ז"ל ע"י בטח"מ סי' רעז מת הבכור בחיי האב יורשין עומדין במקומו ליטול חלק בכורתו כדרך שנוטלים חלק פשיטותו וכו' ע"ש, ובש"ע שם סוס"י רעז, וע"ע בפרישה סי' רעז אות ג ובסמ"ע שם סק"ב ודוק. ואילו מ"ש רמב"ן ז"ל דאף שדינא הכי מ"מ אם רצה וכו', זה לא הביא הטוש"ע. וע"י

כשו"מ הנ"ל מה שהק' ע"ד רמב"ן ז"ל והניח בצע"ג, אבל לפמ"ש הרמב"ן בעצמו דדינא הכי שיוורש בכורתו בקבר וכו"ל לק"מ לכאור' וכמ"ש בס' אהל משה ח"א סי' ב אות ה' ע"ש. וע"י בתכלת מרדכי לתולדות שם (כה לד) ובח"ס חח"מ ס' קו. וע"י בפת"ש חו"מ רס"י רפא.

וע"ע כתש' חיים שאל ח"ב סי' מב אות כו ובשו"ת בעי חיי חח"מ ח"ב סי' קיח ובמנ"ח מצוה ח ובמשכנות הרועים מע' ב אות כו (וע"ע בהכרמל שנה ד מספר י מש"ש הג"ר מתת"י שארשון ז"ל, וברבעון האנגלי שנת תר"פ הובא בהערות הגרז"ו לייטר שליט"א על המנ"ח הנ"ל), ובתש' מהרי"א חח"מ סי' ר ובשו"ת שערי דעה ח"א סי' קסא ודוק. וע"ע בשו"ת בכורי שלמה חח"מ ס"ב, ומרומז בשו"ת בית דוד סי' פא להגרז"ו הנ"ל. וע"ע בערוך השלחן חח"מ סי' רפא ס"ט, ובתורה תמימה (לבנו ז"ל) בפ' תצא שם (כא טז אות קיז).

ואגב, נראה דהמצוה בירושה היא לדון בדיני נחלות עפ"י דיני התורה, אך אינו מצווה להניח ירושה, ופשיטא שיכול לחלק בחיים חיותו לכל בני ביתו. והנה מצאתי בפ"י חסדי עולם על הס"ח סי' תקסט וז"ל הס"ח ז"ל אדם שיוורש שבניו בני מריבה לא יגרום שיביאו לידי מחלוקת בעבור הירושה יחלוק בחייו וכו' ע"ש. ופ"י בחסד"ע וז"ל בילדותי בהיותי כבן תמניסר פנה אלי זקן אחד. לו יד בתורה ופי' שנים ביראת ה' טהורה, ושאל מה עליו לעשות בענין הנכסים שיניח אחריו לבניו ולבנותיו כבוא פקודתו, בידעו כי דיני דמלכותא בנחלות שונים המה מדיני תוה"ק. הבת יורשת וחלק הבכור כחלק כל אחד האחים, ובכך מה עליו לעשות שלא תשתרש ביניהם מריבה ושלא יגזלו מה שאין להם זכות ע"פ תורה, וזה אשר השבת:

הרמב"ם בסה"מ אינו מונה ענין פי' שנים לנחלה של הבכור כמ"ע בפ"ע אך יכלל בצווי לדון בדיני נחלות, אמנם הרמב"ן בסוה"ס מצוה יב מנה ל"ת בפ"ע שלא להעביר פי' שנים מהבכור, וכ' הנראה שיש בזה עוד מ"ע שאמר ית' כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי' שנים, גם זו מצוה שהוא חייב להכירו ולתת לו פי' שנים כו'. ולפ"ז החוב על האב להשתדל שיוזכה בני בכורו בפי' שנים. וגם לשי' הרמב"ם שלא מנה זה למ"ע בפ"ע עכ"ז החוב על האב להשתדל בדבר כי מי שיש בידו למחות ואינו מוחה הרי הוא עובר בלפ"ע ע"י ב"מ ל: יהיב ל' פלגא דזיזא ואפקרה, ובתוס' שם שלא יכשלו בנ"א בלא תגזול, והאחים אם ישללו מהבכור החלק הנוסף וכן הבת אם תוציא חלק ע"פ ערכאות הר"ז גזל, ולא עוד אלא שמחויבים לחתום בערכאות על יפוי כח הבן ופי' שנים של הבכור דהוי כמבריה ארי מנכסי חבירו, ע"י ב"ב נג. וב"ק קטז. הרי שהי' בורח מבית האסורים והיתה מעבורת לפניו, א"ל טול דינר והעבירני, אין לו אלא שכרו, ואך בצייד השולה דגים מן הנהר חייב ליתן מה שמפסיד כוורא בזוזא וע"י חו"מ סי' רסד ס"ה-ז.

אמנם הנה לבי יודע כי בניו וביחוד הבנות לא יסכימו לשלול מחלקם בכדי להנחיל רק לבנים ולהפחות מחלקם בכדי להרבות פי' שנים לבכור, ולולא חוקת התורה הי' מע"כ עצמו משהו חלק כל יוצאי חלציו, הנה תורת א' חיים כל נתיבותי' שלום ויש אפשריות לסדר הכל בהתאם לדין ישראל, אחרי שכל ענין איסור הסבת נחלה וגרעון פי' שנים זהו רק בירושה ע"י חו"מ סי' רפד (נ"ב צ"ל רפא) ס"ז, אבל אם מחלק נכסיו בלשון מתנה דבריו קיימין ומעתה לא שביק אינש התירא וחוב ומצוה עליו שיערוך צוואת מתנה בכל יפוי כח ממלכתי (ע"י חו"מ סי' סח) ועי"ז ינצלו בניו מאיסור גזל. וכל שנותן במתנה אין בזה משום עבירה אחסנתא שהרי

כל אדם יכול ליתן בחייו מתנה לכל מי שרוצה ולא יחוש שעי"ז יגרע חלק יורשיו. ואשר העיר הח"ס בחור"מ סי' קנא מכתובות נב: שהקשו בתקנת כתובת בנין דכרין מי איכא מידי דשח"מ אמר ברתא לא תורות ואתו רבנן ומתקני דתורות ברתא כו', היינו איך תקני רבנן תקנה כללית לכל אדם אף כשאנו רוצה ולית לי' הנאה מנתינתו זו (עי' גיטין ג:) כדאמרו שם ה"מ מדעתו אבל לא לעשו' ומבואר בירוש' ב"ב פ"ח ה"ד כי לא השווה את הבכורה לאחין, א"ל ר' חגי ולא קרי' הוא לא יוכל לבכר א"ר לעזר העבודה שיכול אלא שאינו רשאי, אם כן יכול משום מתנה.

ואי משום דאינו רשאי לכתחלה לבטל מצות יכיר שלדעת הרמב"ן עלי' דידי' רמ"א (עי' שטמ"ק ב"ב כזו שהבכור אינו יכול למחול בחייו אביו על פי שנים שלו. וראה מ"ש בקצה"ח סי' רעח אות יג, ואשר הביא בקצה"ח שם מהג"א ז"ל ובירוש' אפי' מחל בפירוש לא הוי מחילה דבע"כ הוא שלו עכ"ל, והעיר הקצות כי לא מצאנו כעת מזה בירוש' כו'. והנה בשו"ת שומת"ל ח"א סי' עט הביא בשם אביו הגר"ל שצ"ל ובירור' ר"ל ובירוש' אפי' מחל כו', ואם כי הגהה זו מחודדת הנה באמת הוכיח כן מירוש' הר"ן בכתובות פ"ט ע"ש). הי' יאבה להניח איזה סכום מסוים או חפצים שלא יהיו נכללים בהמתנה רק מיוחדים לתורת ירושה, אותם ירשו רק הבנים והבכור יקח פי שנים כדברי התשב"ץ בשם הגאונים שהביא בח"ס שם ושלום על ישראל עכ"ר.

מצאתי עוד בשו"ת מהרש"ם ח"ז סי' יב וז"ל וע"ד שאלתו באב שיש לו בן ובת ויאציל בכל עת מרכושו לחתנו ובתו, והבן צועק שעושה שלא כדין, והאב אמר כי בחייו רשות בידו לעשות כרצונו כו'. ורומ"מ הביא מדברי הר"ן ורמ"א אה"ע רס"י קיג וט"ז שם יפלפל בזה. והנה בזל"א הספרדי חחור"מ אות

י' הביא בשם כנה"ג דבלשון מתנה בהיותו בריא אין שום קפידא, וכן נוהגים. והוא העיר מהר"ן הנ"ל והניח בצ"ע. ואני מצאתי בתשב"ץ ח"ב סוס"י רלג וז"ל ובר מן דין אין אדם עשוי להוסיף לבתו יותר ממה שפסק לה וכו' דלא להוי כי עבורי אחסנתא וכו' עכ"ל, ומבואר דס"ל כהר"ן. וגם במהרי"ט בשניות חחור"מ סי' ה באמצע התש' במ"ש שאין במתנה זו עבורי אחסנתא וכו' ואפי' היו בנותיו נשואות לא הוי בדבר נדנוד עכירה כשאדם נותן חלק מועט מנכסיו לבנותיו וכו', וידוע דלגבי דידי' דבר מועט הוא וכו' עכ"ל, ומבואר בדבר מרובה אסור. ואף דבסי' ו שם נראה מלשונו דעבורי אחסנתא היינו בקרקעות וכו'. אין כונתו דבמטלטלין ליכא איסור. אלא ר"ל דעיקר נחלה הוא מתקיים בקרקעות. ובתש' מהר"ם מינץ סגל סי' לא מבואר דמי שמרבה בנדוניא לבתו יותר מלבנו בר נידוי הוא, אך בסי' מז שם העיד ג"כ דהמנהג אינו כן, וסיים דס"ל דהוי בכלל תקנה דליקפוץ עלי' אינשו, ומה"ט נהגו ליתן שטרי ירושה לבנות. ומ"מ היינו בשעת נשואין ולא אח"כ, ומי יוכל להקל נגד מ"ש הראשונים בשם גאון דראוי לנדות. ואף דמבואר בשעה"מ ספכ"ב ממכירה בשם כנה"ג דבמרכה לאחד וממעט לאחד ליכא משום העברת נחלה ע"ש, היינו בבן בין הבנים, משא"כ בבת נגד בן. וגם בתש' רמ"א סי' צב באמצע התש' מבואר דגם בשייר בנכסים דליכא עקירת נחלה (עי' קצה"ח סי' רפב בשם תשב"ץ) מ"מ הוי בכלל לא תהוי בעבורי אחסנתא ואסור לכתחלה ע"ש. וע"ע בנ"ש סי' כא או"ג בשם שא"י סי' יב וסי' כב ומ"ש בביתא דבריו. אבל בשו"ת פמ"א ח"א סי' לד השיג על הנ"ש וע"ש מ"ש בזה. ועכ"פ ודאי אין רוח חכמים נוחה מזה, ובפרט בנ"ד שהבן בכור אלא שאין לו בנים בודאי אסור למעט חלקו כיון שהולך בדרך התורה עכ"ל.

ואחזמ"ר מצאתי בס' גשמי ברכה לבעל תו"ה ז"ל על קהלת ב יט וז"ל במדרש, רבי מאיר ה' משתכר ג' סלעים בכל שבוע והי' אוכל ושותה בחד ומתכסי בחד ומפרנס לרבנן בחד. א"ל תלמידיו, רבי לבניך מה יהי', א"ל אם יהו צדיקים הלא כבר אמר דוד (תהילים לו) ולא ראיתי צדיק נעזב וגו', ואם לאו למה זה אניח את שלי לאויבי המקום. לסיכך אמר שלמה ומי יודע החכם יהי' או סכל וישלול בכול עמלי ע"כ. וכפי הנראה הי' רעתם של התלמידים שמחויב כל אדם להשתדל להניח עזובן לבניו כדי לקיים מצות התורה, מצות נחלות, ולכן דרוש לכל אדם להיות בחשבון בזה שישאר לבניו אחריו. אבל ר' מאיר הסביר להם דלא כן הדבר אלא דמצות התורה מוסבת רק על מי שנשאר אחריו עזובן, אבל לא שמחויב אדם לברוא עזובן למען בניו מטעם הממ"נ שמפרש, ובהיות כן רשאי לעשות עם טובו והונו כל מה שימצא לטוב לו. ולבד הסברא הנכונה והאמתית המסייע לדעתו של רבי מאיר, וגם כי לשון התורה והעברתם את נחלתו (פ' פנחס) מעיד על זה שהכונה אם נשאר אחריו נחלה. עוד מצינו לו חבר בזה, והוא בעירובין נד. א"ל רב לרב המנונא, בני אם יש לך היטיב לך (עשה טוב לך), שאין בשאול תענוג. וא"ת אניח לבני אחרי, חוק בשאול מי יגיד לך, כנ"א דומין לעשבי השרה, הללו נוצצין והללו נובלין ע"כ. ובאור הלשון חק בשאול מי יגיד לך, נראה דמכוין לומר מי יגיד לך בשאול חקי חיים של בניך אם טובים אם רעים, וכדעת ר' מאיר שבין כה ובין כה א"צ לעזוב להם, כמו שהעתיקו דבריו. ועוד כי גם בני האדם דומין לעשבי השרה וכו', כי כשם שעשבי השרה בנוצצם כל אחד נברא אתו כה גדולו וכשהוא נובל אין דרוש לו, כך כל אדם הנברא נברא פרנסתו עמו וכשהוא מת מתה פרנסתו עמו וא"צ לכל. וגם ראוי לדעתו דרבי מאיר ממה שתקנו באושא המבזבז (לצדקה) אל יבזבז יותר מחומש, ומפרש

בגמ' (כתובות נ.) הטעם שמא יצטרך לבריות ואין הבריות מרחמות עליו על שפיזר כולו. והנה קשה למה לא אמר הטעם כדי שיניח לבניו אחריו, אלא לזה א"צ לדאוג ולחוש עכ"ד.

נחזור לדברי רמב"ן ז"ל הנ"ל עי' בבית האוצר (כלל ז או"ד) שהביא דברי רמב"ן פ' תצא הנ"ל וז"ל ועי' קהלת יעקב (חלק לשון חכמים כלל קלח) לענין אומרם ז"ל נדוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו, אי אחר מיתה בפניו מקרי ע"ש. ועי' קצה"ח סי' רפא. וי"ל ג"כ הטעם עפ"י גמ' כריתות הנ"ל, דמת לאו אדם מיקרי ולכן לא מיקרי על פניו. ואולם תיבת פנים מצינו גם בבע"ח, ויש לחלק בין תיבת פנים לבד לתיבות על פניו, ובאתי רק להעיר עכ"ל. ועי' כריתות ו:

ועי' בשו"ת מנחם משיב סי' לד (קיב:) וז"ל ודברי הרמב"ן צ"ע אצלי דמקרא מלא הוא בתוה"ק (בראשית כג ג) ויקם אברהם מעל פני מתו, ועי' ברכות יח. הרי חזי' דמת מיקרי פני. אך י"ל ע"י הלחץ זו הדיק עפמ"ש בתיוב"ע ויקם אברהם מן מחמי אפיק על מיתו, וע"ש בפ' יונתן מן מחמי אפיק מן רואי פני המת. אבל עכ"פ הרי מצינו לשון פני אצל מת, ומלת בפניו מצינו אצל מת הרבה פעמים, אין אומרין בפני המת אלא דבריו של מת, וכן מספידין לחכם בפניו. וראיתי ברב"ח עה"ת פ' חיי"ש עה"פ ויקם אברהם, מה שאמר על פני מתו והיא היתה נקבה מפני שהגוף לשון זכר ומה שימות מן האדם היא הגוף ולא הנפש כי היא קיימת ונצחית. ומזה יהי' ראוי לשי' ר' יוסף ענגיל בכלל ז אות א ע"ש. ונזכרתי כעת מדברי המדרש במדבר פ"ב סי' כו ויכהן אלעזר ואיתמר וגו' ר' יצחק אמר בחייו, ר' חייא בר אבא אמר במוותו, על דעת' דר' יצחק דהוא אמר בחייו, נאמר כאן על פני ונאמר להלן על פני דכתיב (בראשית יא) וימת הרן על פני תרח אביו, מה על פני האמור להלן בחייו אף

אצל
שלא
יצחק
ע"ז
ס"ד דהביא
הפסוק ויקם אברהם
ידש שהבאתי. ואגב,
נ"ח על המ"ר שם בד"ה
במותו פי' במות שרה, ועל
הענין בלשון זכר אמר גם כאן
ודבריו צ"ע דבפסוק גופא כ' על
בלשון זכר, והכא לש"ל כיון דכל
האיירי בלשון זכר. ועכצ"ל כמ"ש
שהבאתי לעיל מפני שהגוף אפי' מן
לשון זכר והגוף ימות מהאדם ולא
וא"כ בדיוק נקטי במ"ר ויקם אברהם
מתו, מה על פני האמור להלץ במתו
פני האמור כאן במתו, כיון דבגוף
שון זכר אף שהיא נקבה, ועכ"ז שפיר
ני לשון זכר והמדרש ג"כ נתכיון לזה.
מ"ר אחרי פ"ב אות יא ובמהרז"ו שם
הלשון ע"ש. ועי' בראשית טז יב ועל
אחיו ישכון, ועי' בראשית כה יח על
אחיו נפל. ועי' במ"ר שם פ' ח"ש
ס' שאג"א (ראועזן) בבאר אברהם דל"ז
ג"כ ע"ד הרמב"ן שהבאתי, ודבריו
צע"נ עכ"ל.

עמ"ש בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' עא, ודוק.

RECEIVED

אחר שיצא אברם מחרן ובה
כנען והי' שם יותר מששים
ולמה הקדים הכתוב מיתתו של תרח
אחר של אברם, שלא יהא הדבר מפורסם
ולא יאמרו לא קיים אברהם את כבוד אביו
שהניחו וזקן והלך לו לפיכך קראו הכתוב מת,
שהרשעים אף בחייהם קרוים מתים וכו' ע"ש.

ועי' בש"ע יו"ד סי' רמ סי"ח שפסק המחבר
ז"ל דאפי' אביו רשע אית' בכאור"א,
וכשי' הרמב"ם ז"ל פ"ו מה' ממרים הי"א
ע"ש, וברמ"א הובא די"א דאינו מחויב לכבד
אביו רשע, והוא כשי' הטור ז"ל, ע"ש.

ולכאור' קשה על שי' הרמב"ם ז"ל הנ"ל מהא
דחזקיהו המלך שגירר עצמות אביו
על מטה של חבלים, ופרש"י ז"ל דרך בזיון
מפני שהי' אביו רשע וביזהו לעיני כל כדי
שיתייסרו האחרים ולכבוד עצמו לא חש
ומפני כבוד אב נמי ליכא למיחש דנשיא
בעמך כתיב בעושה מעשה עמך וכו' ע"ש
סנהדרין מז. והרי חייב לכבד אור"א גם לאחר
מיתה, וע"כ דאינו מחויב לכבד אביו רשע.
ועי' בשו"ת בית דוד (לייטר) סי' ה.

שוב ראיתי דכבר העיר בזה הפר"ח ז"ל במים חיים בה' ממרים שם וז"ל והא דאמרי בשלהי מכות נבזה בעיניו נמאס זה חזקי' שגירר עצמות אביו כו' התם כי היכי דתהוי לי' כפרה וכדאי' פ' נגמח"ד עכ"ל. ועי' בסנהדרין שם דאי משום יקרא דחיי הוא מ"ט עשה כן חזקי' ומשני כי היכי דתהוי לי' כפרה לאבוה. ועי' מהרש"א מכות כד. וז"ל בפ' מקום שנהגו ובפ' נגמח"ד פרש"י כדי שיוסרו הרשעים, ויותר נראה לפרש משום כפרה כדאמרי' פ' נגמח"ד כו' ע"ש. ועי' בערוך לנר למכות שם שכ' פרש"י ז"ל פי' כן לפי

הס"ד של המקשן שלא ידע שמשום כפרה עשה כן, והקשה ואי משום יקרא דחיי מ"ט, ולפי הס"ד פי' שעשה כן כדי שיתייסרו הרשעים ע"ש. וערש"י פסחים נו. וז"ל גירר עצמות אביו, משום כפרה ולא קברו בכבוד בדרגש ומטה נאה ומפני קידוש השם שיתגנה על רשעו ויוסרו הרשעים.

ומצאתי בשו"ת שבי בנימין סי' קח וז"ל הנה
איי במד"ר פ' לך לך גבי אברהם
אבינו, אני פוטר אותך מכיבוד אב ולא לאחר.
וראיתי בספר יקר המציאות הטעם שפטר
חקב"ה לאברהם, עי' גמ' נדה צ"ל דף לא דרש
ר' שמלאי ג' שותפין באדם וכו' ועתו"ס ב"ק
כה ב"ב קיא וזבחים סט, ומבאר כי אביו
המקיר חלקו וזכותו במה שמסר אותו לשרפה
לכבשן האש, לכן פטור מכבוד אב. והשתא
ניחא בחזקיהו כי גם אותו העביר אביו באש
כמבואר בסנהדרין סד: וכו' ע"ש.

מ"ש בשם המ"ד הוא בר"פ לך פל"ט ס"ז,
ומ"ש מסנהדרין סד: צ"ל סג: ע"ש. וכן
מצאתי עוד בס' מרגליות הים לסנהדרין מז.
אות ד שכ' לעי' בס' בגדי אהרן שכ' דאברהם
אבינו לא הי' מחויב בכיבוד אב כיון שתרח
ויתר חלקו לגמרוהו וה"נ ביחס חזקי' לאביו
שמסרו למולך, וע"ש.

ועי' ביע"ד ח"ב דק"ה וז"ל ונ"ל כו' ליתן
טעם באמת למה חייב בכבוד כיון שהוא
רשע, ונראה שהוא הטעם שאמרו אב ע"ה וכן
ת"ח מחויב בכבודו, ואמרו מהר"ם
מרוטונבורג שבשכיל זה לא הי' דר עם אביו
בעיר אחת, ומזו הטעם ס"ל להרמב"ם דגם
כאביו רשע צריך לנהוג בו כבוד מפני מראית
עין כי מי יבחון אם הוא רשע או לא כו' ובזה
יש לכוון מ"ש רש"י דלכך נאמר וימת תרח
בחרן שלא יאמרו הניח אביו זקן והלך לו כו'
לפי הנ"ל ניחא דבאמת הי' רשע אבל מפני
מראית עין הרי נתפרסם עליו שכבר מת ואין
כאן מראית עין. וזהו הי' הטעם ג"כ של